

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

si

Strat'a tragaritorului [L8-vésztor], Nr. 5.

Scriorile nefrancate nu se vor primi decat numai de la corespondenti regulari ai „Federatiunii.” Articlii trimisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politico, literario, comercial si economico.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețul de Prezumere

Pre trei lune . . . . . 8 fl. v.

Pre cinci lune . . . . . 6 "

Pre anul intregu . . . . . 12 "

Pentru România :

prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.

" 6 lune 16 " = 16 "

" 3 — 8 " = 8 "

Pentru Inserții :

10 cr. de linia si 30 cr. taxă timbrală pentru fiecare publica-

tione separată. În locul deschis

20 cr. de linia.

Un exemplar costă 10 cr.

Scire electr. partic. a „Feder.”

Data Logosiu in 19 iuniu 9 ore 50 min. a. m.
Sosita in Pesta 19 , 10 , 20 , , ,
, la Redact. , , 11 , , , , ,

Pentru illegalitate, romanii nu votăză; s'a insinuat protestu.

Data in Alb'a-Iulia in 19 iuniu 3 ore 20 min. d. m.
Sosita , Pest'a 19 , 5 , 16 , , ,
, la Redact. , , 6 ore , , , ,

Romanii d'in muntii apuseni, adoptandu programmulu lui Hodosiu, d'in nr. 51. „Federat.”, participa la conferint'a anunziata pre 27 iuniu in Alb'a-Iuli'a, si invita pre toti Romanii a face asemenea.

Pest'a, 8/20. iuniu, 1872.

Alegerile reprezentantilor pentru camer'a Ungariei formează singurul obiectu, care preocupa opinionea publică. Până în momentul prezintă rezultatului alegerilor și în favorul guvernului, și a nume său alesu: patru-dieci guvernamentalni, noue opositionali și duoi de partit'a asié numita reformatoria. Stang'a a perduț pâna acum'a 9 cercuri electorale în favorul partidei deachiane, și doue in alu partitei reformatoria, era drept'a a perduț doue cercuri elect. in favorul stangei. Se intielege, că partit'a guvernamentale nu crutia terroristări, nici illegalităti, numai că s'e reesa invingutoria, precum ni dovedesce acést'a in modu invederatu telegramulu de mai susu d'in Logosiu, unde, pentru nenumeratele illegalităti ale domnilor situatiunii, Romanii s'a abstienutu de la votare, și au insinuat protestu. Deci precum se prevede, dlui Lonyay i va succede a-si compune una camera de capi-plecati si servi creditiosi, cu cari s'e pota domni linisit in periodulu cestoru trei anni venitori.

Alta invingere a dlui Lónyay e perfect'a provincialisare a confiniului militariu, prin ce ungu-ri si-vedu realizata vechi'a loru dorintia d'a inghitit totu pre ce numai potu pune mân'a. Foile officiale, d'in Vien'a si Pest'a, comunica la finea septemanei trecute una seria intrega de publicatiuni, privitorie la provincialisarea confiniului militariu banatianu si a batalionului Titel, si a numit'u: unu manifestu imperatescu cătra granicierii d'in regimentulu 12, 13, 14 si d'in batalionulu Titel; mai de parte una ordinatiune, prin carea cu prim'a noemvrie a. c. se abroga regulamentul militariu sustatatoriu pre territoriulu confiniului militariu, si in locul lui se introduce art. de lege d'in 1868 pentru aperarea tierrei; apoi unu rescriptu despre despusețiunile privitorie la trecrea territoriului respectiv d'in administratiunea militaria in cca civila, si, in fine, una lege in privint'a schimbării mai multoru institutiuni administrative de pre numitulu territoriu.

Cestiunea portii de feru, care preocupa atât de multu statele limitrophe, se pota privi de resoluta, mai alesu dupa ce Romanii si Serbi'a, d'in cauș'a speseloru enorme, nu voiescu a partecipă la lucrările necessarie, ci se indestulescu cu dreptulu că năile loru s'e aiba trecere libera prin canalu, avendu a solvi numai una tassa anumita. Se intielege, că ambele aceste state nu voru partecipă nici la perceptiuni, nici la erogatiuni, si cu atât de multu pucinu la administrare. Lucrările le conduce monarc'a ostrunguresca, era speselle se acoperu de Austri'a, Ungari'a si Turci'a, inproprietate cu lungimea fluviului, si anume Austri'a porta speselle si trage veniturile, in proportiune cu milurile tiemurelui, de la Passau pâna la Teb'a, Ungari'a de aci pâna la Orsiov'a, si Turci'a de la Orsiov'a pâna la Marea-Negra. Inspectiunea politica a supr'a canalului o are Ostrunguri'a, era celealte functiuni sunt increduite unui consortiu, in care Ostrunguri'a are majoritate constanta.

In privint'a eliberării territoriului francesu si a respusului cabinetului nemtiescu, datu la

propunerile presedintelui republicei, astămu, că Germania se invioesce la urmatoriele modalităti: solvirea unui milliardu in cursulu anului acestui-a, a celui-a-laltu in anulu venitoriu si a milliardului alu treilea in cursulu anului 1874; evacuarea a doue departemente va urmă dupa solvirea milliardului d'antău, a altoru doue dupa solvirea milliardului alu duoile si a celoru-a-lalte doue departemente d'in urma dupa solvirea milliardului alu treilea. Afara de ace'a se dice, că respunsul cabinetului d'in Berolinu si-a esprimitu dorint'a, că regularea acestui arangementu s'e se execute prin guvernul actuale alu Franciei, adaugandu totu-una-data, că acesta concessiune imsemnată s'a facutu numai d'in simpatie cătra dlu Thiers si d'in incredere in guvernarea lui.

Scirea despre bull'a secreta a papei, carea abroga prerogativ'a Austriei, Franciei, Ispaniei si a Portugaliei la alegerea pontificelui, se ventileza in fine si in „Gazetta d'Italia”. Bull'a d'in cestiu numesce acestu dreptu alu statelor catolice unu abusu nesuferit, si diuariulu florentinu-romanu de mai susu constata, că pap'a a facutu acestu pasu temerariu la impulsulu iesuitilor, cari porta mare frica, că la alegerea nouui pontifice nu voru poté reesf cu candidatii loru Patrizi si Capalti.

Situatiunea Ispaniei devine totu mai critica si confusa. Dupa diuariulu semi-officialu „Nuova Roma,” regele Amadeu ar' fi cerutu consiliu de la parintele seu, că ce s'e făca: s'e suspinda, la propunerea ministriloru sei, constitutiunea său nu? Victoru Emanuilu a sfatuitu fiului seu, că la nece unu casu s'e nu si-calce juramentulu, ci mai bine s'e reauncie la tronu si s'e se reintorce in Itali'a „că principe invinsu, in se demnu de dinasti'a sa.” Victoru Emanuilu neci n'ar fi potutu d'a fiului seu consiliu mai bunu de cătu acestu-a, de-ora ce pucieni i ajuta, că suspinde său nu constitutiunea, — că-ci, in fine, totu-si trebue s'e-iē remasu bunu de la nou'a sa patria.

La cestiunea Alegerilor de deputati romani in Transsilvania.

Inca mai nainte d'a vedé manifestandu-se desaprobarile in contra conferintiei de la Sabiu, aveam firm'a credintia, că marea majoritate a Romanilor d'in Transsilvania este credinciosa programului nationale si că in butulu toturorou incercărilor si staruintielor amagitorie, d'ins'a nu au parasit u si nu va parasi terrenulu politicei nationali. Desaprobarile superveniente m'a intarit in acesta credintia si cu tote că manifestatiunea vointie nationale au fostu mai multu indirecta, am intellessu totu-si d'in capulu locului, că voint'a generale, d'a tienă si mai departe la passivitate, este convictiune adancu inradecinata, si daca acesta convictiune nu primisse inca espressiune chiara si precisa, caus'a era că se aruncasse cestiunea parteciparii la alegeri, ceea ce unii credeau că ar fi identica cu activitatea deplina, de care semtiulu commune alu mari partite natiunali este cu totulu strainu. Indoelile dar, in urm'a ambigui portari a activistilor, nu au potutu si nu potu s'e fia de cătu in privint'a modului d'a se da passivităti espressiune mai multu sau mai pucinu energica, ceea ce inca si la 1869, fusesse obiectu allu consultarilor si alu discussiunilor destulu de animate intre conducatorii nationali. Parerile in asta privint'a era si atunci imparțite si anume;

a) că cei cu dreptulu de alegere (dupa legea elect. feud.) neci s'e nu se inscrie.

b) că s'e se inscrie, dar la actulu alegerii s'e nu mărga;

c) că s'e mărga, dar s'e nu votedie, ci s'e protestie, — si in fine

d) că alegatorii romani s'e votedie pentru candidatul romanu, care de mai nainte s'e se oblige pre onoreea sa, că nu va intră in camer'a d'in Pest'a.

Eu si atunci am fostu pentru scăsa parere

din urma de sub punctu d.) inse dupa ce factorii principali obiectau, că deputatii alessi nu voru respectă voint'a generale, — ci, impinsii de interes personali si materiali, sau de pressiunea gavernalmentale, voru intră in diet'a de Pest'a chiaru asié precum intrasse cei alessi in 1866. sub pretestu că mergu la diet'a de incoronare, apoi stătera acolo pana in fine spre a vedé rustnea propria si compromisiunea natiunale, — n'am vrutu s'e prejudecu concluselor conferintiei ce apoi se tienă la Mercuri-a si n'am vrutu că prin aperarea acestei pareri, in diurnalulu meu, s'e se des occasiune la scissiuni intre romanii d'in Transilvani'a.

Totu d'in acesta causa n'am comentat conclusele conferintiei de la Mercuri-a, credindu că este detorint'a diurnalisticiei romane a le respectă; am credutu inse totodata că experient'a va veni a ne lumină mai bine pentru viitoru. Ea au si venit. Ecce cum.

Deputati Magiari si Sassi, de si alessi fără concursulu Romanilor, au pretinsu, că ei sunt reprezentanti si ai Rloru, ceea ce dupa lege este asié, dar firesce, in locu d'a se interessă si de romani, ei au cercat nu numai a se interessă de sine insi-si, ci, in mesur'a in care influint'a loru avea mai multa sau mai pucinu trecere la guvern, a face totu ce au potutu in contr'a intereselor natiunali alle Romanilor. Era guvernul si preste totu magiarii d'iceau: „Romanii Transilvaneni lipsescu d'in camera, inse, de si ei facu majoritatea locuitorilor acellei tierre (magiarii o numescu numai „districtu” allu Ungariei), Transilvania este cu tote aceste reprezentata, pentru că deputatii cercurilor electoralni sunt aici in diet'a comune.” Ceea ce dupa legea unguresca este asié.

Intr'adeveru trebue s'e fimu recunoscatori pressei straine, că d'ins'a, in butulu legalitatii magiare, au sustinutu cu vigore atâtul principulu: că diet'a d'in Pest'a este manca fără de Romanii ardeleni, căci si drepturile natiunii romane in contr'a violentiei legali a magiilor. Adeverulu inse este că passivitatea, precum s'a practicatu ea in sesiunea trecuta, că passivitatea inerta a fostu greșita. Passivitatea „demană” de Romanii d'in Transilvania, că majoritatea locuitorilor acellei tierre nu potu fi alt'a decât „passivitatea activă” energetică, vigorosa.

Diet'a d'in Pest'a s'e vedia, s'e sentia că este manca. Domnitorul se audia dorerea si dorintile Romanilor, era guvernul său celu ungurescu, s'e nu potu respunde cu fictiunea dreptului. Europa civilizata, in fine, s'e cunoscă si ea mai bine si s'e vedia in modu mai evident, mai efficace, ne-direptatea ce se face unui popor datu preda voinței absolute unui altu popor privilegiat.

Passivitatea nu este bossunflare, imbunatura, posomorire. Pe acesta calle nu se elupta rezultate positive in politica. Passivitatea este „actiune” si inca mare, grea, ostenitoria, la care se cere multa rezolutiune si perseverantia, daca vremu că successulu s'e o incoronatie, ca s'e fimu stimati si că dreptele noastre pretenziuni s'e fia respectate.

Multu me bucuru că, in asta privintia, opinionea Romanilor d'in Transilvania, mai nainte latente, incepe a deveni publica. Conscientia generala s'a desceptat, urmedia că, in plina cunoștința de caușă, s'e se manifestedie in modu categoric. Opiniunea publică, estu-modu formulata si precisata, va fi potente si toti, pana si contrarii se voru pleca inaintea ei!

Mare bucuria mi-a casinutu scirea electrica d'in muntii cei classici ai Abrudului (care se publica cu placere in fruntea díariului) aceea ni este de bunu auguriu, pentru că vine, de sf in or'a a unsprediecea, dar inca la timpu, a intari credint'a mea, că frati nostri romani din Transilvania tienu la onoreea si detorintele natiunali si că in midia loculu confusiunii, create de mari intriganti, lumin'a se face. Onoreea initiativei, d'in partea unei competente corporatiuni morali, au fostu rezervata bravilor Abrudani, cari dupa initiativa individuală luata in acestu organu de publicitate, ei cei d'antău au avutu si anim'a si voint'a resoluta d'a aretată calle la Alba-Iulia, si modulu cum s'e se

sustinea si conserve onorea natiunei luptatorii pentru revindicarea drepturilor cari i-se refusa, cari inse aperate cu demnitate trebuie ca in fine se fie reynosute.

Conferintă generale de Alba-Iulia, conscia innaltei sârbe misiuni, va fi, nu ne indoim, fidelă espressiune a opiniei publice a Românilor din Transilvania. — Deputatii alesii vor fi, chiar intru înfiellessulu magiarilor, mandatarii natiunei romane d'in Transilvania, ei voru ave se urmedie conformu concluselor ce se voru luă in conferintă generale si eventualiment voru intră in negoziatiuni cu guvernului, — dar nici de cătu in dietăt — d'in Pesta, spre a cercă de se va poté, prin complanarea differintelor, apropiarea si impacatiunea dorita. Astfel si dorintă guvernului magiaru, expresa prin fostul ministru presedinte conte Julie Andrassy (in conversatiunea d'in 27 iuliu 1871), dorindu a i se tramite una deputatiune si indegetata mai de multe ori prin actualul ministru presedinte, inca se pot plini. Si ce inca se mai pote? Se pot inca si dorintă asie numitilor activisti, d'a intră in negotiatiuni cu guvernul, caci eu sum plecat a crede că nici dinsii n'a vrut si nu potu se voiesca umilierea natiunii, cu atât mai pucinu renunciarea la programul natiunale.

Alessandru Romanu.

P. S. In momentul de facia astăzi d'in funte securu scirea positiva, că Ministeriul ung. la intrebarea ce i-s'a facut in privintă convocării congressului rom. au respunsu: „Esc. Vostre poteti tiené conferintă si dupa alegeri.“ Hinc illae siovitiae! — Grabinu a aduce acăsta scire la enosintă publicului rom. si mai alesu a conferintei de Alba-Iulia spre orientare. Era pre „activistii“ nostri i rogamu cu iosteire, ca să i faca commentariu, nu in usulu nostru, ci in allu Dumnealo:u.

Rescriptul imperatesc

prin care s'a deschisu dietă Croației in 15. I. c.

Noi Franciscu Iosifu etc. Salutarea nostra regesca magnatilor, demnitatilor si representantilor intruniti in dietă croato-slavono-dalmatina. In urmă convocările dietei iubitorilor nostre regate Croația, Slavonia si Dalmatia prin rescriptul nostru regescu dtdto 29 martie a. c. vi s'a datu iubitorilor fideli, ocasiune a vi attestatea credibilitatea către noi si iubirea de patria prin o nesătămplinire a detorintelor vostre. Acele interese vitali ale tierrei, la a caroru reprezentare sunteti chiamati, pretindu de la dvostra activitate linisita si continua, că desvoltarea spiretuală si materiale a tierrelor sè nu sia impedeata si că creditiosii locuitori ai acelor-a sè nu sia dati preda impregiurărilor supuse casualitătilor. D'in acăsta causa acceptanu cu deplina incredere că d.vosra, petrunsi de spiretul impacatiunii, sè luati la desbatere reformele folositorie patriei, cari sunt neaperatu de lipsa pentru o administratiune regulata si justitia, si projectele referitorie la acestea sè Ni le presentati cătu se pot de curundu. Innainte de tote, in intielessulu art. I. alu legii d'in 1868 veti alege numerul prescrisul alu de-

putatilor pentru dietă comuna a Ungariei. Pentru dietă comuna, care sè va deschide cătu mai curundu, ministeriul meu ungurescu a pregătit mai multe proiecte importante, d'intre cari mai multe se referesu la trebele de comunicatiune ce se voru face in regatele nostre iubite Croația, Slavonia si Dalmatia si pre territoriul confiniului militariu, tienetoriu de aceste regate, si astfel veti innaintă prespre rarea bunei-stări materiale a tierrei. Mai departe ve veti consultă asupra stabilirei preliminariului speselor tierrei. In fine veti aduce decisiuni, cari in urmă incorpori rii cotta lui Bélovár in intielessulu art. I. alu legii d'in 1868 si cu privire la §§. 33. si 41 ai acelei legi, au devenit necessary.

Unu campu mare si ponderosu se deschide pentru activitatea legală a dvōstra. Acum dara e lucrul dvōstra, că prin sprinire conscientioasa a intentiunilor nostre parintesci, sè faceti fructifera si fericitoria acea activitate, si in trebele dvōstra autonome sè osoricită importantul dvōstra dreptu de propria dispunere, ce vi compete după lege, spre binele tierrei. Declarandu deschisa acăsta dieta, remanemu alu dvōstra cu bunavointă si gratia nostra c. reg. sinceru aplacatu.

Schönbrunn, 11 iuniu 1872.

Franciscu Iosifu m. p.
Conte Petru Pejacevich m. p.
Vakanovics m. p.

Manifestu

că tra granicierii nostri d'in regimtele confiniarie 12. 13. si 14. d'in batalionul Titei.

Reformele ordinate prin ordinatiunea Nostra de la 8. iuniu 1871, in privintă inceperii provincialisării territoriului vostru, sunt terminate.

Spre a ve face egali cu celelalte popore ale regatului Nostru Ungarii si ex privire la obligamentul militariu, demandămu, că pre territoriul confiniului Nostru banatianu si alu batalionului Titel, cu 1. noemvrie 1871, sè se scota d'in vigore regulamentul militariu sustatatoriu pentru confiniul militariu, d'in contră sè pasiesca in vietia articlii de legi 40, 41 si 42 d'in annulu 1868 despre poterea armata, milisie si despre glote.

Dreptu-ace'a in dsu'a memorata voru fi dissolvate regimentul confiniar 12. germanu-banatianu, regimentul confiniar 13. romano-banatianu, regimentul confiniar 14. serbu-banatianu, mai de parte batalionul Titel.

Imperatorele si Regele Vostru vi multumesc pentru credintă si devotamentul Vostru, manifestate totu-de-ună pentru tronu si patria, si totu-una-data si-exprime convicțiunea, că Voi si intre nouele reporte veti conserva asemenea alipire către Noi si către patria Vostra.

Vien'a, in 9. iuniu, 1872.

Franciscu Iosifu, m. p.

Onorab. Dile Redactoru!

Că sè demustrămu onor. publicu romanu cum că si in Chioru e odata in curgere actiunea contră letargiei si indolentiei peccatoze — de-si atât'a nuori visforosi au involvit orisonul acestui districtu locuitu pure de romani, — am

onore a anessă aci spre publicare unu Apelu*) alu intiel gîntiei, adressatu către alegatorii din cerculu Mestecanului.

Precum se vede si d'in apelu, intielegintă a acestui cercu alegatoriu inainte de alegerea, ce se va tiené in 9 iuliu a. c. — au decisu, in contielegere cu poporul, a se consultă sedpre candidatu si alegerea lui de deputatu, că astfelui cu poteri unite si tenacitate virila sè pota dobândi lupta in contră pressiunii satelitelor orbiti si in contră intrigelor meschine ale instrumentelor vile ce degă suot pe resboiu.

Candidatulu in acestu cercu alu partidei guvernamentale, seu mai bine disu, alu clichei Földváry-ane, e protopopulu de la Napradea Kesely János, (habet nomen et omen) dar' precum d'in isvōre positive suntemu informati, dui e numai maecteanu fectorului lui Földváry, — János, care a pasftu de deputatu si in Solnociu interioru; asiè dara, in casu candu aici nu i va succede a reusf, ca e mai multu de cătu verosimilu, atanci cinsti'a sa protopopulu va repasf in favorea tizului seu, si totu-de-oata i va inchină lui turm'a sa cumparanda.

Acesti-a sunt calculii, planurile de printre culisse.

Facia cu Chosei, . . . la provocarea intielegintie cu susfletu curatu, si la oftarea generala a poporului, candidatura de deputatu nationalu a primitu-o advocatulu Vasiliu Indre, care in Chioru, de candu au pasftu pre carier'a si terenul publicu, pr'in resolutiunea sa nereservata, barbatesca, prin abnegatiunea si zelulu seu nationalu, si-a cascigatu mare popularitate atatu la intielegintă, cătu si in mass'a poporului.

Reusirea acestui-a deci, facia cu protopopulu Chosei e sigura si nedubitava.

Chieru d'in acestu incidentu se vorbesee acum'a cum că clichea intriganta din tōte poterile se opintesce si sta de dlu Vasiliu Buteanu se pasiesca in contră numitului candidatu alu poporului.

Aceea nu scim, cum că dlu Buteanu lasă-se-va sè-lu folosesc de manteua, seu potè-se-va resolvă la abandonarea statiunei onorifice ce de prezintă o posiede, si ce cu multa stradenia au potut-o cascigă. — Inse, daca Dsa in contră vointei poporului, singuru numai pentru că sè springesca domnia lui Földváry in Chioru! — va si pasf, — sè scia dlu Buteanu, cum că poporul si adi sufere, si ran'a, ce prin perdearea tribunalului tocmai in timpul deputathei sale s'au infisptu in peptulu Chioranilor, a prinsu radocene, in cătu me temu că i va strică multu, daca in locu de a o legă, — o va otravi si irită. . . . Sapienti pauca!

In cerculu Siomcutei, facia cu banii si presiunea guvernamentală ce se face pentru famosulu Buda Sándor, are de a se luptă bravulu nationalistu Andrei Medanu. Reusirea acestui-a e indubitable. Avemu dar' buna sperare pentru invingere la alegere.

Vi-asu mai scrie Dile Red., si despre altele — multe, cătote, dar' le reservediu pentru alta ocasiune; asiè-dara de astadata am numai atât'a de a vi relată, că de v.-capitanu cu majoritate de 11 voturi s'a alesu Paulu Dragosiu

*) Apelulu din cestiune este indreptat către alegatorii din cerculu Mestecanului, spre a se adună cătu mai numerosi la conferintă, ce se va tiené in 23 I. c. in Mestecanu, in cauză candidatului de deputatu. Templo e scurtu; pană in diu'a conferintă abie va sosi făia in districtulu Chiorului; pre asta cale dar' apelulu nu-si va ajunge scopulu, si afara de aceea nici spatiul nu ni permite a-lu publica in tota estensiunea sa. — Red.

E O I S I O R I A

Istori'a critica a romanilor.

(Urmare.) *)

„Aduceti-ve a minte, că fără istoria nu este Patria, si fără dragoste către istoria (patriei) nu potă fi dragoste către Patria.“

A. Hasdeu (tatalu.)

In negure inse, că in noptea florosa, destulu schință a care sè lumineze pasii si sè dăe curagiști sărobiti anime, si sè interesca perdutulufi sufletu.

In négr'a de pecate cetate destulu unu dreptu a potoli urgi'a ceriului, si a linisci man'a lui Sabaot!

Provadintă pare a avé grige, in parintescel-ei vechiari, a nu se stinge pre pamantul focul sacru, tramitiendu a nume d'in candu in candu genii cari sè-lu intretina si sè-lu tréca d'in generatiune in generatiune.

Dlu B. P. Hasdeu, fiul poetului Besarabiei Ales. Hasdeu, este unul d'intre putienii Romanii cari paru a avé intre noi acăsta providentiale misiune.

Nu mai sac'a vapaia a adeverului, numai dorintă a de a spune unde ne gasim cu literatură si cari sunt barbatii, cari se occupa de dins'a in astu seculu de feru, ne indemna a scrie aceste rouduri.

*) A se vedé nr. trece. alu „Federat.“

In poesia, drama, literatura propriu dñsa, istoria, economia politica, etc., pre ori-ce cale a productionii intelectuale, d. Hasdeu ocupă unu locu insemnatu.

O colectiune intréga de poesie sale, ce este a esf in curențu la lumina, va dă ocasiune Romanilor sè véda adunate la unu locu neprincipalele comori poetice ale filui barbului besarabianu, printre cari Od'a la boiari, Complotul bubei, Vornicul Motiociu, Viersulu, etc. sunt unice prin fondu si forma in literatură nostra.

Că autoru dramaticu, éta cum lu judeca d. C. Esarcu: „Dlu Hasdeu nu este d'in scol'a clasica. Se apropia mai multu de scol'a romantica. Se inspiră mai multu d'in Shakespeare si Victor Hugo, decătu d'in Racine si Corneille. Cu tote acestea, domnia sa ni se pare a constitui unu genu a parte si are o originalitate a sa propria, care merita a fi studiata cu amenunturi.“

Reșvanu Vodă si Domnita Rocasand'a, — căci Vornicul Bucioeu alu scumpului nostru literatură d. V. A. Urechia nu s'a publicat inca, — voru ramenă pentru multu timpu potă singurele drame vrednoice d'a redică literatură unui nému.

Vorbindu si scriindu limbile clasice, tote limbile europene, cunoscundu cu profunditate tote dialectele slave; ceca ce-i dă rangulu de frumentu chiaru printre cari slavistii Europei, dlu Hasdeu prin lucrările sale filologice lasă insușită in depare unele pretențiose, scomotose si pedantice celebritatii academice, combatendu adeseori cu luminos'a i perspicacitate si adunc'a-i eruditii pre insu-si parintele filologiei romane T. Cipariu. — Cetiti „A. chiv'a istorica a Romaniei“ si studiul „Limb'a slavica la Romani.“

Că economistu, dui e singurulu care după reșoatulu Martianu scie sè aplice principiile acestei de viață sciutie la nevoiele tierrei, deosebindu-se de cét'a acelora-a cari investindu pre d'in afara manuvalurile scolastice ale lui Garnier și Baudrillart, ni implu aerulu cu strigatele loru de: liber-uscimbă, concurinta internațională, etc., fără a-si dă osteneală sè rumegă aceste principiile bine-facitorie insu Francia in Anglia, funeste in tier'a noastră. — Cetiti operele sale: Industria națională facia cu cea străină, Agricultura si manufacțură, Mostele Statului, Ocnele in România etc.

Dar' nu de dlu Hasdeu poetulu, de dlu Hasdeu literatulu, filologulu, economistulu, voim u noi, aci a vorbi.

Lu vomu luă numai că istoricu; si chiaru aci a nume ne vomu oprí numai la ultim'a-i momentosa opera; Istori'a critica a Romanilor in seculu XIV, studiul detaliatul alu toturorul celoru-lalte opere ale sale pre acăsta spinosă cale duc ndu-ne pré deparate.

Istori'a critica a Romanilor in seculu XIV, d'in care d. H. sdeu ni dede pâna acum prim'a fasciora, judecandu după planulu ce si-l'a propus, este una colosală întreprindere, care trebuie sè impla de admiratiune sufletulu ori-carui Romanu. Ea va fi potă edificiul care va incunună silintele geniu lui, si va fundă nemorierea barbatului.

Imbracisandu in cercetările sale tote ramificatiile ambelor, Dacie: Muntenia, România Transcarpatina, România transdanubiana si Moldova, aprofundandu fia-care d'in aceste fractiuni ale nemului romanescu d'in tote păturile de ve-

care ce e dreptu n'are viciu sgomotosa, dara pentru aceea unu romanu adeveratu, devotatu și iu alu națiunei sale, unu diregatoriu activu si multu conscientiosu. Această e caracteristică si inca aceea, cum că acestu barbatu nu patimesce de bol'a chiorana ca se vorbesca multe, ci chiaru d'in contră „vorbesce putine si face multe.“

Mi-asu poté inchia reporutulu, dar' toemai acema pe sub ferestra-mi, inamteza una ceta de alegatori eu lautari in frunte, strigandu sè viedie candidatii nationali ai Chiorului, — deci si eu inchia strigandu

„Sè viedie națiunea, si toti acei fi ai ei, cari viedia pentru d'ins'a“.

Unu romanu Chioranu.

D'intr-o corespondintia a „Sionului Român“ relativă la sinodulu provincialu, tienutu lun'a tr. la Blasius, inregistrāmu urmatoriele passagie:

Domnule Redactoru!

In justa precumpenire a spiritului tempului Romanii gr. c. au dorit u cu sete reinviarea; sinodalitătii, reintroducerea adunărilor si intrunilor in beserică loru, si su salutatu cu bucuria mai dese sinode protopopesci si sinodulu archi-diecesanu d'in 1869, cum si convocarea sinodului prov. tienutu in lun'a tr. la Blasius. Acum cu asemene si esplivable nedomerire se intreba, că ore ce a lucratu si decisu sinodulu prov. ? La intrebarea acestă vinu, dupa tacerea tuturor, a respunde si a vi reportă despre decursulu lui atât'a, câtă a potutu resuflă in publicu.

Siedintele sinodului memoratu, afara 2-3, au fostu secrete. Nu precepui, pentru ce? candu p. e. la sinodulu prov. celebrat u inainte cu unu dieceniu in Vien'a, precum mi spuse, de nu me insielu, unu amicu, fure anume dusi jurni candidati de teologia, că sè asiste că ascultatori, si candu la santulu sinod. archid. d'in Blasius d'in 1869 astis dere au fostu de facia că ascultatori inca si laici, ba chiaru si muieri. In fine fire-ar' ori-cum, aici inca se adeverisce proverbiu, că „nu e secretu ce'a ce sciu doi omeni“ Multe d'in decursulu desbaterilor transpirara si se vorbesca in publicu: de ace'a redu a nu comite nisi o indiscretiune, daca resumu aci nesce lucruri notorii.

Participantii la sinodu au fostu in numeru de 20 insi, in frunto cu pp. metropolitulu, episcopulu Lugosiului, vica-riulu capit. alu Ghierlei si representantele episcopului Ora-dei-mari. Pertractările au decursu d'in 4-13 Maiu. Lucru firescu, că in tempu asiè de scurtu cele mai multe d'in mas-s'a obiectelor publicate in n-ru I. alu „Sionul rom.“ se primira asiá-dicundu „en bloc“, foră multe desbateri. Intr-ace'a ne imbucura, că stravechile drepturi si usantie ale besericiei nostre si dorintele generali ale creditiosilor besericiei nostre nu remasera cu totulu nerrespectate. Asiè, dupa cum ne asigura, intre alte bune se decide restituirea si regularea forurilor protopopesci că instantia I. in tote afacerile eclesiastice, crearea demnitarilor si functiunilor besericesci prin alegere canonica, esoperarea si organizarea congresului eclesiastic in afacerile esterne besericesci, fundatiunali si scolastice, scl. Sunt nisce castiguri pretiose aceste puncte, nisce medie, cari in legatura cu sinodalitatea continua si acuratu deprinsa voru contribuf poterica la efuptuirea reformelor si imbutatirilor necessarie, la reintenerirea corpului si organismului intregu alu besericiei nostre. Vedi-bine, că tote aceste numai si numai sub conditiunea neaperata: că otarile sinodali sè nu remana

numai pre papiru, numai litera morta, ci că fia-care membru si organu besericescu sè se nevoiesca a traduce decretele si canonele acete in fapta si realitate.

Decisiunile sinodului cestiunatu se substeritura spre aprobare la Rom'a ba, — pardou! — mai antâiu la Oradea-mare; de-ora-ce cei trei membri oradani singuri nu voia a le subscrive, pâna nu se voru comunică parintelui episcopu absente. Ore de candu a capstatu prov. ti'a nostra metropolitanu si unu esarcu său primat? Séu dora representantele episcopescu respectivu n'a fostu delegatu in modu canonico? . . . Totu asiè nu precepui nici aceea, că decisiunile unui sinodu metropolitanu sè se supuna spre aprobare pontificelui romanu. D'in contra eu asiè credu, că otarile unui sinodu provintiale se aproba si confirma numai decatul prin subscririua metropolitului respectivu, care este capulu, principile, regele său imperatulu provinciei respective, precum pap'a de la Rom'a e capulu si regele spirituale-besericescu alu intregi besericiei c. t. Apoi decisiunile unui sinodu provinciale, fire-aru pre langa metropolitulu propriu de ori-cine altulu intarite, n'au valore oblegatoria decatul numai pentru provinci'a respectiva. De ce dara acesta timiditate, sora dulce cu portarea nostra politica, in care respectu, precandu alte națiuni d'in patria tienu conferintie si adunări preste adunări in afacerile electoralii si altele, noi singuri ceremu mai antâiu cu caciul'a a manu licentia de la guvern?

Sè nu-mi dica cine-va, că esistu constitutiuni papali postreantine, cari pretindu o'atare substeruire a decisiunilor sinodului provinciale, spre a se c o r e g e in cele de coresu de către congregatiunea respectiva d'in Rom'a. Acesta pretensiune privesce numai pre rom.-catolici, a caroru disciplina besericescă tridentinu o trase pre unulu si acelu-asi calapodu, era alterarea acestei uniformităti disciplinarie seauului romanu nu bucurososu o ar' vedé. Ci disciplin'a nostra e in sine si in puncte principali diversa, de c ea catolica-tridentina. — Dara in fine tote aceste se potu aplana si indreptă, numai congresu besericescu cătu mai in graba si sinode cătu mai dese sà avemu.

Deputati alesi.

In Pest'a, urbiu internu, s'a alesu Franciscu Deák contra candidatului oppositional Nicolau Szemeré; in sub-urbiu Leopoldu s'a alesu Mauritiu Wahrmann, judanu; in sub-urbiu Franciscu Andreiu Tavasz, judanu botezatu, contra lui I. Vidats; in sub-urbiu Iosifu Iuliu Steiger, judanu botezatu, contra lui Ludovicu Csernátony; in sub-urbiu Teresi'a I. Radocza, judanu botez, contra lui Mauritiu Jokai, toti guvernamentalii.

In Bud'a s'a alesu, in primulu cercu elect., ministrulu Teodoru Pauler contra lui Ernestu Simonyi; in alu duoile cercu elect. a reesitu Franciscu Házmann, guvernamental, contra lui Andorffy.

In Comitatulu Vass, cerculu elect. Olsnitz s'a alesu cont. Géza Szapáry contra candidatului oppositional Iosifu Berke; in cerculu Ruma: Victoru Isztoczy; in cerculu Güssing: Aless. Ernuszt; in cerc. Oberwart: Ernestu Hollán, toti guvernamentalii.

In Sabari'a s'a alesu Baltasaru Horváth, fostu ministru; in cerc. Kleinzell: Alessiu Horváth, oppositional; in cerculu Sárvár: Colom. Radó, deachistu; in cerc. Güns s'a alesu cu unanimitate Mass. Falk, guvernamentalu; in cerc. Körment: Ludov. Takáts, oppositional; in cerc. St. Gotthard s'a alesu cu acclamatiune Col. Széll, deachistu.

némulu romanu barbatu, căci „biografi'a barbatului nu trebuie să uite ce'a ce fusese junele si copilulu.“

„Pana la unu punctu, va fi o istoria generala a României.“

In prim'a fasciora ce a aparutu d'in istoria teritoriale nu potem indestulu admirá maturitatea criticei, metodulu, discernamentulu cu care d-lu Hasdeu destéga cestiunile cele mai incurcate, aruncandu lumina in caosulu de vecia. D-lui nu povestesc, că si candu ar fi marturu ocularu, templarile trecutului, poetisandu faptele, suplinindu isvorale prin felu de felu de concepții imaginarie, dupa cum s'a fostu gasitul la noi multi, altimintrele de talii inseminate.

Espunerea dogmatica a evenimentelor nelimpedite de critica e meseri'a fantastilor visatori.

D-sa e primulu d'entre toti istoricii români, cari sciu a distinge isvorale si a li dă greutatea ce merita că-ci: „nu este permisu istoricului a-si intemeia assertiunile de cătu numai pre fontane, adeca pre date sincrone evenimentelor“; că-ci titlulu de contemporanu nu e totu-de-un'a o garantia de adveru; si una fontana, nu e suficiinte, „daca nu-i vine in ajutoru una seria de mai multe alte consideratiuni.“ Ce ati dice d'unu istoric care, vrendu a face vieti'a lui Socrate, ar' luá de tenaciu pre Anytus; vrendu face vieti'a lui Mihai Vitézulu ar' consultá scrisele generarelui Basta, seu secretarului seu Spontoni?

Tote assertiunile d-lui Hasdeu d'in 1-a fasciora a istoriei teritoriale justifica prin un'a său mai multe fontane, citate in josului paginei, dc ora-ce istoriculu astazi nu mai poate fi credutu că in vechime numai pre simple-i marturisiri; de ora-ce sciint'a nu e obligata, că omii, a tiene comutu de politetia, si una carte de istoria nu

Deci comit. Vass va fi representantu in dieta prin optu deachisti si duoi oppositionali.

In Aradulu nou s'a alessu deachistulu Fröhlich contra nationalului Victoru Mocioni; in V. Bistritia deachistulu Bernardu Szitányi; in Bechichereculu micu deachistulu Stefanu Gorove cu acclamatiune; in Strigoniu stangacii Colomanu Simony si Iosifu Zsitvay; in Aradu contele Ráday, deachistu, cu 1236 voturi, contra stangaciu Dr. Chorin, care avu 1070 voturi; in comitatul Cianadu deachistulu Adolfu Erkóvy si Iosifu Dédinsky; in Timisior'a ministrulu de finanțe Kerkapoly; in Bittse deachistulu Ernestu Urbánovsky cu acclamatiune; in Kecskemét oppositionalul Nicolau Kis; in Szarvas b. Fredericu Podmaniczky.

In Tîrnău'a s'a alesu Prileszky, in Bössing Szüllő, in Sommerein Benj. Bitto, in Warberg Farkas, toti deakisti.

— In Oedenburg Aug. Trefort, in Mattersdorf profess. Paul Hoffmann; in Ungar-Altenburg I. Hegedüs, cetatile Neusohn si Flume au alesu pre Iuliu Halassy, cu acclamatiune, si pre I. Ciotta cu majoritate; in cerculu Billetu s'a alesu Em. Huszár; in cerc. Görgő, comit. Torna, a reesitu Géza Lükő, oppositional.

In cerc. Fagetului, comit. Carasius, s'a alesu Mih. Besanu, guvernamentalu, contra nationalului Eugeniu Mocioni; in cerc. Logosiului s'a alesu Béla Szende, romanii nationali s'a abtientu de la alegere, Szende fù alesu si in cerc. Oravitiei. In O-Bessenýő, com. Torontalu, s'a alesu unanimul I. Balog, deakistu. In com. Timisior'a, cercurile Orczafalva si Rákász s'a alesu deachistii Math. Ónossy si Al. Janicsáry. In Alb'a-Iuli' s'a alesu br. Gavr. Kemény, contra lui Mocioni, si Desideriu Szilágyi, cestu d'in urma oppositional. In comitat. Torna, cercurile St. Martinu si Stubna, fure alesu Iosifu si Colom. Iuszt, ambii guvernamentalii, contra candidatilor nationali slovaci Paulu Mudronu si V. Tóth-Paulini.

VARIETATI.

* (A d r e s s a d e c o n d o l e n t i a.) Intre municipiile cari d'in caus'a mortii Archiducessei Sofi'a, mama imperialului, au tramsu M. Salle adresse de condolentia, este si comitatulu Zarandului, district. Chichinda-Mare, Comitatulu si cetatea Timsior'a, comissariatulu Transilvaniei si oppidulu Ving'a.

* († N e c r o l o g u.) P. Ioanu Panoviciu, asessoru consistorialu, emeritatu protopresbiteru si parocu grec-orient. in Sabliu, membru alu sinodului arcidiocesanu gr. or. si membru ord. alu Asociatiunii Transsilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, a reposat in 12 l. c. st. n. in etate de 71 ani. — Fia-i tieren'a usiora si aminarea eterna!

* (L'a f n t r e c u t u p r e s t. Petru.) In 16 iuniu a serbatu Pap'a de la Rom'a annulu alu 26-lea de la suirea sa pre tronu. Cuvintele: „non videbis annos Petri“ (adeca 25 anni) cari se diceau papei, candu se urca pre scaunulu papale, pentru că se nu si-uite de modestia, asta-di, cum se vede, au numai unu pretiu anticuatu.

* (T i p o g r a f i a n a t i o n a l a) care imprime Cro-nicile Romaniei, publicate de d. M. Cogalnicenii, are onore a face conoscutu, că volumul antâiu alu acestei collectiuni va esf de sub tipariu la finituiu lui iuniu. Celealte voru urmă a se publică d'in dueo in dueo lune.

este una carte elegante, literara, lipsita de ce'a ce se dice: aparatu pedantescu.

Celebulu Bacone, mosi'a scientiei moderne, este fundatorele acestei metode positive, supunendu la analisa tote notiunile luate că punctu de plecare, si neadmitindu că principie de cătu numai cele ce se rezemau pre fapte.

Convinca că: „istoria fără critica, dupa cum dice Ces. Cantu, este unu orbu care iè de quidu usu altu orbu,“ d-lu Hasdeu duce departe metod'a istorica a ilustrului Niebuhr, lasandu pre Rösler si pre cei lalți istorici germani de aceea-si talia sbuciumandu-se a aplică cu una intrepiditate scolastica nedesvoltatele germe ale criticismului parintelui archeologiei germane.

Acesta metoda d'a scrie istoria, consiste in a gramadă mai antâiu materialulu; a studiatu unu subiectu sub tote puncturile de vedere; a adunat la unu locu tote sorgintiele si modurile d'a vedé ale inaintasilor, asupr'a fia-carei cestiuni, a le desbate, reducandu totulu la ultim'e analise prin perspicacitatea critica, si recomunendu apoi prin sinteze elementele constitutive ale scheletului; a nu lasă nici una portitia deschisa, oprindu-se la totu pasulu asupr'a criticei detaiurilor; si că unu generariu invigaturu a nu paraf campulu luptei pâna ce cu deseverstre n'a turtit la pamentu pre toti adversarii sei . . .

Documinte, petre, monete, una privire intinsa, una profunditate in observatiuni, reflectiune, si studie, judecata impartiala, éca midiocle prin cari d. Hasdeu ajunsse a lumeni trecutulu cufundat in potopulu vîeurilor.

Vomu dă căte-va specimene.

(Finea va urmă.)

dere, d. Hasdeu ni va dă pentru fia-care tiea: istoria teritoriale, istoria anografica, istoria domnilor, istoria boierilor, istoria militara, istoria religiosa, istoria juridica, istoria economica, istoria literaria si artistica.

A inceputu prin Munțel'a „fiindu-că, dice d-lui, la Puntea-lui-Trainu fusese aruncata in brasda prim'a fecunda sementia a latinitatii d'in Oriente,“ si anume prin istoria teritoriale a ei, o lucrare nici visata de toti diaconii oficianti in templulu sacru alu Divinitătii, o lucrare astu-felu precum n'o are literat'a Francia, doct'a Germania, o lucrare fără de care unu pasu macaru cu sicuranta, nu se poate face in istoria, o lucrare d'in a carei lipsa au cursu si avea se mai curga inca tote erorile factice si rationale asupr'a originilor Tierei-Romanesci.

„Una națiune se misca intr'unu spatiu, dîce d. Hasdeu . . . intru cătu spatiulu, adeca teatrulu de actiune, jace necunoscutu, insa-si miscarea relativa remane enigma si istoria se vede impinsa a rateci in tenebre.“

Patru fascioare, fia-care de 10 cole celu putienu, voru compune numai: I stor a i teritoriale a Munteniei pana la anul 1400.

Placendum-i a se indrumá pe căi nebatute, d. Hasdeu cu fiaci criticei in mana si-propune a strabat in tote directiunile adunculu intunericu in care jace de vecinicia epoca virile a némului romanescu, — secolul XIV. — desco-purindu in mormanele a mi de prafuite crisové, conice, marturie contimpurane, uriasiele opintiri ale stranepotilor divoului Traianu in versta loru de barbatu pentru a intemeia nisce Staturi curatul romane.

Istoria acést'a nu este in se numai a secolului XIV. Ea embracise totulu de la némulu romanu in fasia, pana la

